

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 83, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 3. NOVEMBAR 2009.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 17. novembra

MIXER

Piše: Lea David

PORCIJA BORAČKE IDEOLOGIJE

Selektivno pamćenje i zaborav

Sadržaji u kolektivnom sećanju, složeni su u smislenu celinu, *master narativ*, koji predstavlja društveno konstruisanu bazičnu priču a koja pruža članovima grupe (nacije) okvire poimanja zajedničke prošlosti (Y. Zerubavel). Oživljavajući sugestivnu potenciju minulog istorijskog ili mitskog događaja, funkcija master narativa je da oživi poželjni društveni identitet i ojača samodefiniciju „Mi“ grupe u odnosu na „Druge“. Sadržaji koji se zadržavaju, opstaju i promovišu u kolektivnom sećanju grupe, tj. obrasci ili mentalni „lieu de memorie“ (P. Nora), strukturirani su kroz repetitivnu sličnih motiva, ali u isto vreme otvoreni za beskonačne interpretacije. Ovakve obrasce nazivam *sadržajima boračke ideologije*, jer je njihova struktura izgrađena na repetitivnim motivima junaštva kroz ideje ratništva i samožrtvovanja i stoga je moguće iz njih crpiti veliki broj varijacija master narativa. Prenosilac kolektivnog sećanja sačuvao je i oživeo je ove sadržaje. Taj prenosilac mogu da budu političke partije, elite, ali i marginalizovane grupe i daroviti pojedinci, koji direktno utiču na modulacije i transformacije zajedničkog identiteta.

POREKLO BORAČKE IDEOLOGIJE

Tradicionalni oblici sećanja kod Srba umnogome su diktirani društvenom strukturom i uređenjem, geografskim položajem i konstantnom političkom i ekonomskom nestabilnošću. Zadruga je bila plodno tlo za patrijarhalno (kasnije nacionalno) definisanje

„Mi“ grupe, gde je najmanji zajednički sadržalac nalažen u zajedničkom mitskom srpskom carstvu, a „Druzi“ u etničkoj različitosti. Uloga prenosioa kolektivnog pamćenja, umnogome je ležala na sveprisutnoj epskoj poeziji. Komemorativni oblik epske poezije sastojao se od utvrđenih šema, čija je snaga i efikasnost ležala u ponavljanju. Repetativno recitovanje epske poezije u odgovarajućim društvenim situacijama, uvek je iznova kreiralo imaginarnu zajednicu sećanja i redefinisalo poželjne vrednosti i norme. Epska poezija se sastojala od zbira narativa u koju su umrežene društveno-poželjne vrednosti prošlih generacija a koje nanovo vrednuje svaka nova generacija. Ona je, za razliku od drugih oblika narodne poezije, izrazito muška poezija i ona oslikava, ali i iznova konstruiše, svojom repetitivnom performativnošću, mušku dominantnost u tradicionalnom društvu. Muškarci su prvenstveno ratnici, čija se potencija i zaštitništvo reflektuju kroz samožrtvovanje, a kao takvi, oni su heroji i pravednici. Iz ovoga se čini da je epska poezija predstavljala jedan od glavnih kanala formiranja i očuvanja ideologije boračkih sadržaja i ideala junaštva kroz samožrtvovanje, najverovatnije kao sredstvo retorike opstanka. Dijalektika pamćenja stvarnih događaja i njihovog ponavljanja i oživljavanja kroz prvenstveno epsku poeziju, ali i mnoge druge simboličke i ritualne radnje, doprinela je percepciji neodvojivosti boračkih sadržaja od zajedničkog identiteta. Borački sadržaji su prenošeni kao društveni habitus s jedne generacije na drugu, bilo kroz stvarno ratovanje ili kroz retoriku kolektivnog sećanja. Repetativno oživljavajući vanvremenska herojstva kroz performativnost i retoriku epske poezije ili kroz stvarna dela, kolektivno pamćenje je generativno integrisalo ove sadržaje u boračku ideologiju sa jedinstvenim setom vrednosti i oni će se nalaziti u osnovi svih transformacija kolektivnog identiteta Srba.

SOCIJALISTIČKI - KLASNI OBRASCI SEĆANJA

Ideološka revolucija sprovedena 1945, učinila je drastičan raskid sa prethodnim identitetima: romantičarsko-nacionalnim, progresivno-gradanskim i versko-običajnim. Nakon što je 1943. konačno

MIXER

Lea David: Porcija boračke ideologije

CEMENT

Goran Cvetković: Kulise za nesrećnog Pirandela

ARMATURA

Marko Matić: Jedan dan u životu Dmitrija Medvedeva

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić: Poji Mile volove na ražnju

BLOK BR. V

Lazar Bodroža: Patrijarhov bolnički dnevnik

usvojila partizansko-jugoslovensku ideologiju, sa *bratstvom i jedinstvom* kao vodećim načelom, KPJ je iscrtila iznova koordinate zajedničkog identiteta, što je podrazumevalo selektivno ali ne i nasumično sankcionisanje nepodobnih sadržaja kolektivnog pamćenja. Kako su i crkva i tradicionalno-patrijarhalni sistem sankcionisani i diskreditovani, tek definisano Srpstvo u okvirima nacije, gubi jasan identitet. Ovome naročito doprinosi i „instant rešenje klasne identifikacije“ (B. Bjelić) kojom se objašnjavaju i uprošćavaju, kako etničke i kulturne razlike, tako i ratni zločini i žrtve etničkog razračunavanja. Aktivno zamagljivanje nacionalnih identiteta bilo je u srži jugoslovenske ideologije. Pored aktivnosti SUBNOR-a, kao glavnog nosioca kolektivnog pamćenja, različite javne manifestacije, ritualne radnje i simboli, poput sportskih sletova, nošenja štafeta, pionirskih priredbi i ceremonija, vojnih parada imale su za ulogu da uključe što širi krug ljudi u ideološku zajednicu, kreirajući svest o klasnoj prošlosti ali, ujedno i negujući „opšti borački mentalitet“ (T. Kuljić). Time su „neprikladni“ narativi potisnuti i gurnuti na periferiju javnog sećanja.

ETNO-NACIONALISTIČKI OBRASCI KOLEKTIVNOG SEĆANJA

Prateći logiku modulacija formi kolektivnog sećanja i njihove uslovljenosti društvenim sistemom, vladajućom ideologijom i načinom prenošenja istih, jasno se vidi s kakvom lakoćom je krajem osamdesetih bilo moguće preusmeriti pažnju

JEDINI SPOMEN KOJI SE ODNOSI NA DEVEDESETE JE DAN SEĆANJA NA NASTRADALE U NATO BOMBARDOVANJU, GDE SE OPET IMPLICIRA NA ŽRTVOVANJE NEDUŽNIH SRBA

→ Fotografije u broju: Stevan Vuković i Srdan Veljović, Operacija Beograd 2009; SKC 12. 11. 2009. ←

Otklon od revizije istorije ili igrokaz pred Gospodarom?

sa klasnih boračkih sadržaja nazad na etničko-nacionalne. Retradicionalizacija i ponovno buđenje nacionalne svesti postavili su temelje za revitalizaciju nacionalne mitologije, tj. konstrukciju novog master narativa. Slobodan Milošević (ovde shvaćen kao sinonim ideologije nacionalizma a ne kao individua) uspostavlja novu semantiku binarnih odnosa dobra i zla, koja će u narednim godinama postati glavno sredstvo širenja ideologije nacionalizma i uspostavljanja okvira pripadnosti „Mi“ grupi. Kreirajući imaginarnu zajednicu nacije kroz okvire master narativa Boja na Kosovu, i sa jasnim pravilima pripadanja/nepripadanja, napravljen je pomak sa socijalističkog klasnog neprijatelja na nacionalističkog, koji je po pravilu bio pripadnik najveće etničke manjine. Ovakvi okviri novog identiteta formirani su na osnovama kontinuirane retorike boračkih sadržaja i na idealima junaštva kroz samopožrtvovanost, gde su „pravi/nekadašnji“ Srbi viđeni kao oličenje dobra, pobožnosti i časnosti. Važno je ipak istaći da politička mitologizacija nije bila niti ravnomerna ni sveobuhvatna. Pa i pored toga, Nedeljković ukazuje da je, nakon više od deset godina mitologizacije, šira javnost u dobroj meri usvojila mentalni obrazac po kome objašnjava „sudbinu srpstva“, a koji je u potpunosti baziran na mitološkim predstavama: nekadašnje savršeno stanje, pad, put kroz muke i nacionalni preporod.

Najuticajniji protažeri u formiranju novog master narativa, država i mnogobrojna boračka udruženja, umreženi su u kompleksnu dinamiku i motivisani različitim ideologijama. Binarne tendencije novog poželjnog srpskog identiteta, prisutne i kod vladajućih stranaka i kod boračkih udruženja, odražavaju dva suprotna modula sećanja: pronacionalistički i proevropski.

16 OD 21

Zvanični sajt Sektora za boračko-invalidsku zaštitu Republike Srbije, (<http://www.bastinaratnika.rs/>) odražava dve tendencije u odabiru sadržaja, gde obe ujedno zamagljuju i potenciraju određene aspekte prošlosti. Prva, mnogo dublja i izraženija struja crpi sadržaje iz „tradicije oslobodilačkih ratova Srbije“, nastavljajući geneologiju poimanja zajedničkog identiteta kroz lokalne, etničko-nacionalne odrednice. Druga struja je okrenuta ka Evropi i ona pokušava da dekonstruiše i transformiše etničko-nacionalne sadržaje. Ona modulira kolektivni identitet Srba, iz lokalnog u globalni (evropska Srbija), težeći da zameni patrijarhalno-tradicionalni set vrednosti evropskim normama i standardima. Prva grupa sadržaja nastavlja retoriku boračkih motiva, stvarajući oko istih odgovarajuće prakse, ceremonije i retoriku. Dokument „*Državni program obeležavanja godišnjica istorijskih događaja oslobodilačkih ratova Srbije*“ detaljno obrazlaže koji će se događaji slaviti/obeležavati i na koji način. Tako na primer, od ukupno 21 datuma, čak 16 se odnose na period od Prvog srpskog ustanka pa do kraja Prvog svetskog rata. Master narativ, ili reporna tačka novog rođenja srpstva nađena je u Prvom srpskom ustanku, što nije nipošto slučajno. Takav izbor jasno ukazuje na

pomeranje fokusa sa mita o Kosovskom boju kao bazi nacionalnog identiteta srpskog naroda, na period buđenja nacionalne svesti i „oslobodilačkih“ ratova s početka devetnaestog veka. Ideali kosovskog mita i dalje postoje ali, kako je njegova sugestivna snaga degradirana, boračko-oslobodilački sadržaji oslanjaju se na druge pogodne događaje.

Druga grupa sadržaja teži da prikaže Srbiju kao civilizovanu zemlju koja se „oduvek“ zalagala za evropske norme i vrednosti. Ona je pre svega usmerena ka Evropi, s kojom na taj način flertuje i signalizira da je ova Vlada „antifašistička“, tj. okrenuta ka evropskim

demokratskim standardima. Gledano iz tog svetla, nije čudno što postoje tri dana koja su posvećena Drugom svetskom ratu, ali su oni, takođe u potpunosti lišeni socijalističko-komunističke konotacije. Šestoaprilsko bombardovanje pokazuje žrtveni karakter Srba, Dan pobeđe podseća „Nas“, ali prvenstveno „Njih“ (Hrvatsku, Evropu...) da su Srbi uvek bili na strani dobrih, a Dan sećanja na žrtve genocida, konačno opet potvrđuje da su nacionalne manjine prioritet Srbije. Tako npr. na istom ovom sajtu postoje brojne informacije o holokaustu u Jugoslaviji i Srbiji, ali nema informacija o Romima, kao ni o ratovima devedesetih! Jedini spomen koji se odnosi na devedesete je Dan sećanja na nastradale u NATO bombardovanju, gde se opet implicira na žrtvovanje nedužnih Srba. Odatle se vidi da je aktivno prećutkivanje mnogobrojnih događaja i srpske odgovornosti deo planskog „formiranja dominantne slike“ (G. Đerić) kao manipulativne strategija vlasti.

Neverovatnu kompilaciju predstavlja centralni praznik nove Srbije koji pretenduje da postane master narativ: Sretenje - Dan državnosti, gde se na praktičan način spajaju dva različita seta vrednosti: Srbija kao zemlja tradicije oslobodilačkih ratova, i Srbija kao zemlja ustava i pravnog poretka. Sretenje - Dan državnosti predstavlja fantastiču sintezu dva meta narativa: boračkih sadržaja i proto-demokratskih.

UDRUŽENJA BORACA

Pod udruženjima boraca i njihovih porodica podrazumevam sve organizacije koje okupljaju i grupišu različite kategorije učesnika ratova ili njihovih porodica, bilo da je reč o aktivnim učesnicima poput boraca, veterana, vojnika, dobrovoljaca ili ratnih in-

valida, ili „sekundarnim učesnicima rata“, poput porodica ranjenih, nastradalih ili nestalih.

Za razliku od SUBNOR-a, matičnog udruženja svih boraca u narodno-oslobodilačkom ratu (1941-1945), posle ratova devedesetih, nije formirana jedinstvena ideologija koja bi bila u stanju da pruži zajednički krov svim učesnicima ratova. Danas egzistira na desetine registrovanih organizacija i udruženja u kojima je članstvo bazirano na uskim, taksonomnim karakteristikama, sa gotovo svim mogućim varijacijama na relaciji: geografske oblasti (ili ratišta ili mesta porekla) - vrste, tj. boračke ideologije (borac, vojnik, junak, dobrovo-

ljac, rezervista, veteran, žrtva) - zajedničke ratne sudbine (nestali, ožalošćeni, unesrećeni, poginuli, ranjeni) - srodstva (porodice, roditelji, učesnici). Sama terminološka raznolikost nedvosmisleno pokazuje da je gubitkom ratova nanovo izgubljena baza zajedničkog identiteta Srba. Da su definicije srpstva ostale u granicama ideala junaka Kosovskog boja, njihovo učešće u ratu i doprinos državi kroz lični gubitak i samopožrtvovanost bili bi nagrađeni društvenim privilegijama i statusom junaka u kolektivnom sećanju.

Boračka udruženja su među sobom podeljena na sličan način kao i stranke na vlasti: na one koji žele da budu priznati kao heroji za učešće u ratovima devedesetih, nastavljajući tako da bodre poimanja zajedničkog identiteta kroz lokalne, etničko-nacionalne odrednice i one, tzv. „donosiocemira“, čiji je glavni zadatak da „šire poruku mira i *nikad više*“, težeći tako da uvrste ličnu prošlost u kolektivno sećanje.

DINAMIKA: DRŽAVA - UDRUŽENJA BORACA

Iako su i država i boračka udruženja satkani od sličnih glasova, njihovi motivi su posve različiti. Legitimacija boračkih prava, a time i samog učešća u ratovima, ne samo da predstavlja ozbiljan finansijski teret, već je i problematična u odnosu na Evropu. Država je u mnogome prebacila odgovornost na demokratski orijentisane nevladine organizacije, koje se promovišu kao „branioci pravih vrednosti“. NVO predstavljaju odraz evropskih težnji i suptilnog neokolonijalizma kroz „političke identiteta“ i „nove društvene pokrete“: kroz prava manjina, ljudska i rodna prava, kroz proces suočavanja sa prošlošću, tranzicionu pravdu itd., pri čemu neretko, pri procesu pokušaja razgradnje boračke ideologije, oni sami postaju sinonim za novo ratno profiterstvo. Država koristi razjedinjenost boračkih udruženja i, pomoću birokratsko-pravnih sredstava, odugovlači i otežava sticanje socijalnih i društvenih prava. Ona slabi udruženja boraca svojim selektivnim i partikularnim pristupom, tretirajući svaku grupu pojedinačno, razbijajući tako potencijalnu masovnost pokreta. Udruženja, iako rascepkana i podeljena, ne uspevaju da se objedine sve ratove u jedan „meta“ rat i žele isto: da njihove priče budu ispričene! Oni ratni veterani koji su spremni da „priznaju svoje greške“ i da se javno pokaju propagirajući „mir i ljubav“, biće prigrljeni od strane demokratski orijentisanih struja, i kao nagradu, dobiće binu za legitimaciju ličnih narativa. Tzv. „mirnovni veterani“ predstavljaju eksponate od neprocenjive vrednosti ne samo kao dokaz „boljitka Srbije“, već i kao promotivni plakat za sledeću mužu evropskih para. Nasuprot njima, ratni veterani koji traže legitimaciju herojstva, nisu poželjni i prinuđeni su da kreiraju alternativne načine očuvanja narativa, što se već danas može videti po brojnim spomenicima rasutim po Srbiji, od kojih svaki nosi svoju priču i ideologiju. Kao što su nakon Drugog svetskog rata nastavile paralelno da žive i priče o etničkom razračunavanju, čini se da će tako nastaviti da se prenose i selektivni i parcijalni narativi o ratovima devedesetih, koji će uvek predstavljati potencijalno gorivo za buduće ratove.

EPILOG

Današnji period predstavlja pravu liminalnu zonu srpskog identiteta. Nemci su, sve do ujedinjenja, polemicali o Drugom svetskom ratu i o holokaustu kao o „Hitlerovom periodu“ gde su uvek neki drugi krivi. Čini se da se Srbija velikim delom i dalje nalazi u retorici „Miloševićevog vremena“. Jasno je, ipak, da Srbija prolazi kroz inicijaciju, i kakvi ćemo iz nje izaći, ostaje da vidimo ■

Arhipelag Mutljag

Na ovogodišnjem Sajmu knjiga nagradu za najboljeg izdavača dobila je izdavačka kuća Arhipelag Mutljag (mali deo većeg i poznatijeg Arhipelaga Buraz koji se prostire odavde do večnosti) koju vodi Gojko Božović, čovek-arhipelag. Nagrada je sasvim zaslužena jer pomenuti arhipelag već godinama stoji postojano kano klisurina sred otvorenog književnog mora, odolevajući burama, tajfunima i sitnim literarnim zemljotresima. Arhipelag Mutljag je nastao kad se, usled tektonskog poremećaja nastalog prizemljivanjem komete Peđa Marković iz nebeskih parlamentarnih visina, velika kopnena masa odvojila od obale Stubova kulture i zaplovila u dobro poznatom pravcu. Obuhvata brojna ostrva među kojima posebno treba izdvojiti Malu i Veliku Korupciju, Sukob Interesa, Serdar-Vojvodu, Malu Vidu, Ruka Ruku Mije, Ja Tebi - Ti Meni, Naši Smo i PEN centar. Ovom arhipelagu pripada i panslovenska grupa ostrva Sto Slovenskih Romana. Arhipelag Mutljag je živi dokaz da niko nije ostrvo. Njegove osnovne geografske karakteristike su: neverovatno razučena obala (na potezu Grosman - Danilov), brojne uvale i podvale, zalivi i prilivi državnog novca, i sklonost eroziji književnih vrednosti. O dizajnu da i ne govorimo.

KULISE ZA NESREĆNOG PIRANDELA

Luidi Pirandelo: *Šest lica traži pisca*, adaptacija i režija Zlatko Paković, premijera u Malom pozorištu Duško Radović

Sećam se da je u jednoj improvizovanoj biblioteci, u kući u kojoj sam odrastao, među par stotina knjiga različitih opredeljenja, stajao i roman *Pokojni Marija Paskal*, Luidija Pirandela. Gledao sam Ljubu Tadića kako igra *Henrika IV*, pa sam taj komad gledao i u Ateljeu 212, u jednom baš lošem izdanju. Znam da je Mađeli radio *Divove sa planine*, gde je valjda poslednju ulogu na sceni odigrala Mira Stupica, davnih osamdesetih godina prošlog veka. Gledao sam jednu verziju *Večeras improvizujemo* u Sloveniji. I to je ceo moj kontakt sa ovim autorom - Pirandelom. Svaki put kad pokušam da se udubim u njegovo pisanje, dođem do istog utiska - da me to uopšte ne interesuje. To kako on zamišlja život, šta očekuje od umetnosti, kako traži estetiku u raznim odsjajima raznih prepričavanja... Sve mi to izgleda kao takvo gubljenje vremena, takvo prepričavanje prepričanog, da me prosto odgurne od sebe i ja tu literaturu odbacujem kao nepotrebnu.

Jednom me je jedna beogradska rediteljka, posle negativne kritike njene predstave, prozivala da pišem kritike samo i isključivo po svom viđenju i iskustvu, a da - zaboga, na pratim savremene teorijske domete pozorišnih stručnjaka, koji, biva, određuju šta se ima kako primati i u čemu se sme i može uživati, a šta se ima odbaciti. Priznajem i ovog puta - ne čitam savremene teoretičare, ni drame ni pozorišta. Tačno je - pišem isključivo po sopstvenom poznavanju pozorišta i po sopstvenom utisku i opisujem ono što sam i lično iskusio na predstavi, a sve to stavljam u kontekst društva i pozorišta, kako ga ja lično vidim i poznajem.

Verujem da delim mišljenje mnogih, i u publici i među stvaraocima, da u pozorištu treba da se prikazuju one predstave koje će publika, makar ona to i ne znala unapred, prihvatiti i gledati rado. Breht, za koga neki kažu da pravi suvoparno pozorište, opterećeno teorijom i podučavanjem, što niko ne voli, Breht kaže da umetnost mora da bude privlačna! Stoga smatram da je bitno da se privlačno prikazuju predstave, ali smatram i da predstave treba da se tiču društva i trenutka i da odgovaraju na postojeća i važna društvena pitanja, na pitanja koja lebde u vazduhu i mnogi ih prepoznaju i mnoge ta pitanja tište i na njih neuspešno traže odgovor. Uzeti danas nesrećnog Pirandela, sa jednim tako oveštanim komadom, koji je u Beogradu pedesetih ili šezdesetih godina prošlog veka mogao izazivati pažnju razbijanjem mita o *jednoj istini*, pa ga igrati u sklopu njegovih aktuelnih primedaba na sukob života i umetnosti - to mi se čini potpuno nedgovorno, što se repertoara tiče. Kada uzmete *Šest lica*... i neki nepostojeći komad koji sprema neka nepostojeća trupa, ubacite neku potpuno proizvoljnu porodicu, koja treba da predstavlja lica sa ulice i lica sa problemom koja traže da pisac odgovori na njena egzistencijalna pitanja - vi se neodgovorno igrate pozorišta.

Za Pirandela je pitanje sukoba jednog formalizovanog pozorišta i presnog života, stvar traženja neke nove istine. Zato on, kao stari ljubitelj i poznavalac melodrame, poseže za nekom problematičnom porodicom iz svog okruženja i svog vremena. Tako vidimo jednu recimo malograđansku porodicu, koja se bavi za nas danas potpuno nerazumljivim pitanjima neke vrste vernosti i nekog nakardnog iskustva. Ta porodica, već jako teatralizovana, traži od pisca, odnosno reditelja/rediteljke, da njih uzme u razmatranje, kao tobože životne, a da odbaci one neke izandale karaktere, koji tobože u nekoj stilskoj odeći hoće da probaju, valjda, *Hamleta*. Tu nastaje pravi haos, jer jedna nerealnost hoće da se ubaci i da zameni drugu nerealnost. To je i izneveravanje pozorišta i izneveravanje i tog jadnog pisca, jer mu se stavlja u usta tekst i na scenu se stavljaju njegove ideje, koje su potpuno lažno protumačene. To se zove falsifikat, a sve prateći doslovnost njegove dramaturgije. Šta je tu adaptirao reditelj Zlatko Paković i zašto je to adaptirao u pogrešnom pravcu, suprotno od ideje pisca da presan i stvarni život sadašnjeg trenutka treba da uđe na scenu i da zameni, već ispražnjeno od sadržaja, pozorište?

Pa zar nema danas stvarnih porodica sa stvarnim problemima koje bi tražile da se stave na scenu i da se na njihova stvarna pitanja odgovori? Zar nema izbeglica iz drugih država bivše Jugoslavije, koje dovoljno pate da zasluže da se njima bavi naše pozorište danas? A da ne govorimo o onim, recimo romskim, porodicama koje žive na ulici od skupljanja i prodaje dubreta? Pa penzionerski parovi koji se ubijaju, da skrate muke gladovanja i bede. Pa učesnici u ratu u kome niko nije učestvovao. Pa studenti koji rade po beogradskim kafićima za mizerne ili nikakve plate. Pa seoska domaćinstva i porodice radnika - kako oni žive i šta je sa njihovim problemima?

Ja razumem ideju reditelja da se pozabavi vezom pozorišta i života, ali onda očekujem da vidim bar pozorište i bar život, koji se sukobljavaju. Ovako je to bila jedna dosadna igrarija, sama sebi svrha. Stvorio se jedan zatvoren sistem znakova koji nije pozivao na komunikaciju, ni publiku, ni glumce, pa su se jedni snalazili kako je ko znao i umeo, a sve je bilo toliko dosadno i nekomunikativno, da su glumci izgleda rešili da ne izađu na poklon. Tako su valjda pokazali da se stide onoga što su uradili. Baš mi ih je bilo žao. Ali jedna stvar je bila odlična u ovom nekomunikativnom i pogrešno postavljenom delu - scenografija Igora Vasiljeva! Zidovi koji su se pretvarli u sobe i u biblioteke, svetla iz lampi koje su nikle niotkuda, novi prolazi i prelazi iz prostora u prostor - sve je bilo fascinantno, na toj inače premaloj sceni pozorišta Radović. I sve lako izvodljivo i svrsishodno, potpuno razumljivo i potrebno. Sve suprotno od predstave *Šest lica traže pisca* po Pirandelu, u režiji Zlatka Pakovića ■

Biľanu Plavšić je dočekalo sramotno malo ljudi. Samo su njene žrtve bile opravdano odsutne.

Tomislav Marković

JEDAN DAN U ŽIVOTU
DMITRIJA MEDVEDEVA

Beograd nakon još jedne istorijske posete

Poseta prvog Putinovog činovnika i ruskog predsednika Dmitrija Medvedeva Beogradu, praćena izlivima palanačke servilnosti začinjene ponižavajuće lošim ukusom i neprimerenim ponašanjem domaćih zvaničnika, suštinski je razvrgla oblande politike aktuelnog srbijanskog režima. Uprkos kozačkoj euforiji i prizivanju istorijskog značaja pod zastavom hinjenog jubileja, čini se da je, nakon odlaska ruskog karavana iz glavnog grada Srbije, na pozornici ostala gomila političkog otpada po kome sada svi prebiraju ne bi li našli nešto za dalju reciklažu.

Tri ključne tačke ili, modernim srpskim diplomatskim rečnikom, tri stuba rusko-srpskih odnosa, začinjena su novim elementima koji do sada nisu otvoreno pominjani. Pored energetske i gasnih, političkih i odnosa oko odbrane Kosova od volje njegovog većinskog stanovništva, na dnevnom redu se našla i zamisao ruskog predsednika o bezbednosnoj prekompoziciji savremene Evrope, u kojoj je Srbiji namenio posebnu ulogu. Koliko god se glasnogovornici Tadićevog političkog klana, iz petnih žila trudili da preuveličaju rezultate posete, jasno je da su dobici Srbije jako mršavi u svim tačkama oko kojih su se složili najviši predstavnici dveju zemalja. Rusija se, kao i uvek, fokusirala isključivo na taktičke dobitke, koristeći emotivni trans svog minijaturnog partnera, kako bi opipala puls ključnih zapadnih aktera.

ČAROBNJAK IZ GASNE POLJANE

Opšte izražena saglasnost da bi dobre političke odnose trebalo dopuniti odgovarajućom ekonomskom saradnjom koja, bar kada je Srbija u pitanju, nije baš na zadovoljavajućem nivou, nije na adekvatan način pretočena u delo. Sporazum o formiranju preduzeća za izgradnju gasovoda Južni tok i obećanje ruske strane da će kapacitet biti višestruko uvećan, još uvek je samo na nivou le-

pih želja, pošto je teško izvoditi bilo kakve ozbiljne zaključke pre nego što bude gotova studija izvodljivosti čitavog projekta. Obećanja su, međutim, bila sasvim dovoljan razlog da se srpski zvaničnici javno pohvale kako će Srbija prihodovali od tranzitnih taksi za gas oko pola milijarde evra godišnje. Ono čega nisu udostojili radoznalu srpsku javnost jeste računica koja bi objasnila kako se došlo do te cifre. Dužina i trasa gasovoda još uvek nije poznata, kapacitet je na nivou političkih obećanja i kalkulacija, a nije poznato ni kako će izgledati finalni ugovor o čitavom projektu. S obzirom da su Rusi vlasnici 51 odsto gasovodnog zajedničkog preduzeća, može se lako dogoditi da Srbiji pripadne mnogo manje od tih 500 miliona evra koje bi zajedničko preduzeće eventualno inkasiralo. Visina prihoda, međutim, nije garant da će i dobit biti na tom nivou, pošto većinski vlasnik može, po već oprobanim receptima, veći deo tih prihoda jednostavno da izvuče iz zajedničke firme kroz razne fiktivne poslove sa povezanim preduzećima.

Dakle, ekonomski aspekt saradnje sveo se na dodatno cementiranje energetske zavisnosti Srbije, što obuhvata čak 80 odsto ekonomske razmene između dve države.

Ključni problem koji ovakve posete ne mogu da reše jeste to što Srbija čak i kada bi imala potpuno otvorena vrata ruskog tržišta, nema tom tržištu šta da ponudi. Prirodne ekonomske potrebe za saradnjom između dve zemlje, strukturno posmatrano, izuzetno su nepovoljne po Srbiju i stoga nije razumno nastojanje zvaničnog Beograda da usiljenim političkim aranžmanima veštački kreira sliku da je saradnja u sponu, dok je suštinski na štetu Srbije koja sa Ruskom federacijom ima najveći spolnotrgovinski deficit.

SRBIJA KAO OPITNI KUNIĆ

Pored gasovoda u fokusu posete bilo je i postizanje političke saglasnosti o tome da Rusija srpskom režimu odobri kredit pod navodno najpovoljnijim uslovima, koji prevazilaze čak i one koje je MMF ponudio Srbiji. Dogovorom u četiri oka dvojice predsednika odlučeno je da će kredit biti obezbeđen, a o uslovima će se naknadno dogovoriti resorna ministarstva finansija. Sa aspekta proklamovanih težnji Srbije da postane deo evropskih nacija, da gradi i unapređuje slobodno tržište i demokratske institucije, čitava procedura pregovaranja o uzimanju kredita od Putinovog režima obavijena velom tajne, potpuno je neprihvatljiva. Dva čoveka se u četiri oka dogovore o međudržavnom kreditu pod nepoznatim uslovima, koji će naknadno biti dogovoreni. Šta će se, međutim, dogoditi ukoliko finansijski stručnjaci ne postignu dogovor koji bi bio u interesu obe strane? Da li će tada logika političkih kalkulacija urediti i ekonomske interese dve države u tom poslu?

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

POJI MILE VOLOVE NA RAŽNJU

(iz pjesmarice
Milorada Dodika)

Koristeći potpunu netransparentnost čitavog posla srpski režimski glasnogovornici i njihovi medijski satrapi odmah su objavili kako stiže ogromno rusko ulaganje u Srbiju. Iako je reč o kreditu koji će, uvećan za iznos dogovorene kamate, biti vraćen, besramno se govori o ulaganju Rusije u srpsku privredu. Prema toj logici MMF i Svetska banka najveći su pojedinačni ulagači u Srbiju do sada. Nažalost, tokom posete nije bilo ni pomena o mogućnosti grinfild ulaganja ruskog kapitala u Srbiju, što je jedino za šta bi Srbija imala stvarni ekonomski interes u ovom trenutku.

U sličnom maniru, bez resornog ministra vojnog, razmatran je i predlog ruskog predsednika o novoj bezbednosnoj arhitekturi u Evropi. Od svih evropskih država, Rusija je izabrala baš Srbiju da započne eksperiment koji daleko prevazilazi njene trenutne mogućnosti. Zanimljivo je kako ruski predsednik, za odašiljanje svojih poruka nije iskoristio neku drugu destinaciju, nego baš Beograd, čija se zvanična politika potpuno pretvorila, ne u neravnopravnog partnera, već u objekt na kome zvanični Kremlj isprobava svoje mišiće u međunarodnoj areni. Tako je Srbija svojevremeno bila jedina država koja je svojom energetskom industrijom i monopolisanim nacionalnim tržištem morala platiti ponižavajućih 49 odsto učešća u izgradnji gasovoda Južni tok na svojoj teritoriji. Svi ostali su, pod daleko povoljnijim uslovima, postali vlasnici tačno polovine akcija

tog panevropskog projekta. Svi se dobro sećamo razgovora između ruskog ministra za vanredne situacije (zaduženog za sva pitanja u vezi Srbije) Sergeja Šojgua i Mladana Dinkića koji nakon razgovora nije imao šta da odgovori na ultimativni zahtev ruskog „kolege“. Rusija je tada nastupila sa ponudom u stilu „uzmi ili ostavi“ a da, pri tome, niko srpskoj javnosti nije objasnio zbog čega je prihvaćena jedna tako nepovoljna ponuda.

KOSOVO JE RUSIJA

Jedino što je i tada i sada, nakon posete Medvedeva Beogradu, ostalo za utehu srpskom režimu jeste bezrezervna podrška Rusije u nadrealnom projektu pokušaja vraćanja Kosova u stanje pre NATO intervencije 1999. godine. Tako je otkrivena jednostavna formula koju svi mi naslućujemo već neko vreme da na listi prioriteta srpske spoljne politike, gde se navode članstvo u EU, „odbrana“ Kosova i najbolja moguća regionalna saradnja, ipak postoji određeni redosled, a da *Jeremićev kosovski diplomatski boj* predstavlja ključnu preokupaciju. To proističe kako iz izjava zvaničnika da bi u slučaju da se kao uslov za članstvo u EU pojavi priznanje nezavisnosti Kosova Srbija odustala od integracije u EU, ali i iz samih postupaka beogradskih političkih aktera, u kojima je sve teže prepoznati evropske vrednosti. Pokušaji srpske diplomatije da sopstvenom namestljivošću i sveprisutnošću u razmatranjima svega i

svačega na kugli zemaljskoj, pokuša da igra globalnu ulogu i direktno ulazi u aranžmane sa velikim svetskim igračima, unapred je osuđen na neuspeh i prihvatanje najnepovoljnijih mogućih ishoda. Umesto da prihvati jednostavnu činjenicu da je mala balkanska zemlja koja bi trebalo da, na zajedničkim interesima sa zemljama iz svog neposrednog okruženja, gradi zajednički regionalni nastup prema ključnim činionicima svetske politike, zvanični Beograd podstiče i insistira na produbljavanju antagonizama na području zapadnog Balkana, pozivajući se često na podršku zvanične Moskve u sporovima sa svojim susedima. Time direktno ugrožava nastojanje EU da se, kroz afirmaciju regionalne saradnje, države iz ovog dela Evrope što bolje pripreme za buduće članstvo u toj organizaciji.

Kao posledica takve politike srpskog političkog establišmenta, dogodilo se to da nam ključni partner postane država koja nema realnog uticaja na ona pitanja u regionu koja su za Srbiju najvažnija i čiji interesi se u značajnoj meri razilaze sa racionalno shvaćenim nacionalnim interesima Srbije. Umesto svesti o zajedničkim interesima država regiona, osnovno obeležje srbijanskog političkog sentimenta postao je opasan oblik negiranja realnosti praćen istrajavanjem na teatralnoj politici usmerenoj isključivo na domaću publiku, umesto na izazivanje učinkovitih realnih efekata, koji bi obezbedili prosperitet u narednim decenijama ■

Ej bosanski Hrvati,
Jebo li vas hodža,
Niko od vas da shvati
Da vam treba vođa.

Nestade Sanadera,
Mesić vas ne jebe,
Za hrvatskog lidera
Kandidujem sebe.

Vodiće vas Mile brat
Protiv cijelog svijeta,
Bosna neka bira: rat
Il' tri entiteta!

Ostvariću vaše sne,
Cijelog svijeta protiv,
Mirna Bosna bez Bosne
Jedini mi motiv.

Vaši snovi bajati,
Stare sanje naše,
Križ će s krstom spajati,
Mostar i Laktaše.

Za razvod od balija
Našli ste adresu:
Ja ću Kordić Darija
Dočekat na Plesu!

> U sledećem broju (po drugi put):
zagrebački Zarez u Betonu

BLOK BR. V

Lazar Bodroža: Patrijarhov bolnički dnevnik

